

portar. Det fanns också hos dem många av sjukdom plågade, som när de sågo, att de förgäves offrat till avgudarne för sitt tillfrisknande, och när deras närmaste uppgåvo hoppet om dem, togo sin tillflykt till Herrens barmhärtighet och lovade att bli kristna; när de tillkallat prästen och undfått dopets nåd, blevo de genast genom Guds hjälp helbrägda. Så växte på denna plats Guds förbarmande nåd, och en stor mängd av folket blev omvänd till tron på Herren» (Rimbert, *Ansgars levnad*, Övers. av G. Rudberg, 1926, s. 108 f.). Skildringen av förhållandena under missionstiden kan säkerligen i stort sett gälla för Uppland under 1000-talet, om blott i stället för Slesvig insättes namnet Sigtuna.

Även i formellt avseende är uttrycket *i hvitaváðum* av intresse. Det är gemensamt nordiskt, utan tvivel stämplat i något centrum för missionen och därifrån spritt till Uppland och till Island. *hvitaváðir* är en sammansättning med oböjlig förled. Ursprungligare har väl varit ett böjligt uttryck *hvítar váðir* (dat. *hvítum váðum*).

Rhezeliuss' läsning i **hoitauapum**, som ovan anförts, återfinnes på Torsätra-stenen (D 1:12). Båda dessa inskrifter äro med all sannolikhet utförda av Visäte. Att U 243 kan hänföras till denne ristare, vilket f. ö. redan Brate gjort (*Svenska runristare*, s. 76), framgår av att följande för Visäte karakteristiska drag ha funnits i inskriften: **s**- och **t**-runorna ha svensk-norsk typ, runan **f** har nedre bst av samma längd som den övre; skrivningarna **reisa**, **steina**, **efta**; pres. av verbet *lata*. Även den ornamentala utsmyckningen talar bestämt för Visäte.

Inskriften talar om stenar. Den andra stenen (eller de andra stenarna) ha vi ingen upplysning om. Möjligen har den försvunna U 243 utgjort en del av ett vägmonument vid »Mölneby».

244. Mällösa, Vallentuna sn.

Pl. 154.

Litteratur: B 66, L 464, D 2:97. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 168; R. Dybeck, Vallentuna socken 1860 (ATA), Berättelse för år 1867 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 86; E. Brate, *Anteckningar* 1908 (ATA); S. Lindqvist, Jarlabankesläktens minnesmärken (i: Nordiska arkeologmötet 1922), s. 139.

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 66); Dybeck, D 2:97; Brate foto 1908 (ATA).

Det runristade blocket ligger i en hage med gravhögar 175 m. N om mangårdsbyggnaden i Stora Mällösa, 70 m. Ö om landsvägen Grana—Sälna.. Gravhögarna äro utmärkta på Geologiska kartbladet »Rydboholm».

»Mälösa norra gerdes backa wid ättehögarna» har Peringskiöld antecknat på träsnittet i *Monumenta*. I *Bautil* anges platsen vara »Mällösa gärde». Dybeck uppger 1860, att stenen är »i behåll», och i D 2:97 anges platsen närmare: »Stenen utgör östra kretsstenen uti en af de i Mällösa norra tomt varande stora stenrundlarne.» Dybeck tillägger: »Stenkretsarne hafva funnits innehålla graflemningar från hednatiden.» I sin »Berättelse för år 1867» omnämner han också runblocket: »De stora fyllda stenkretsarne vid Mällösa, af hvilka den som är längst i öster har en kretssten med runristning ... lida årligen genom grustägt. När jag sista gången granskade runstenen och uppmätte kullarna, yttrade innehafvaren (Thorsell), som dervid närvar: 'här blir väl nu ingen oppsigt mer på det här? Svar: jo, hädaneftre minst tre gånger hvarje år'.» — Brate: »Runstenen utgör den östra stenen i en ring av stenar kring en gravhög, som är urgröpt i mitten och stenen inberäknad är 7 m. i diameter.»

Mörkblå gnejs med ljusa inslag. Höjd 1,25 m., bredd 1,65 m.

Inskrift:

fasti · lit · hkua · stain · iftr · fastulf · sun – sin

5 10 15 20 25 30

Fasti let haggva stæin æftir Fastulf, sun sinn.

»Faste lät hugga stenen efter Fastulv, sin son.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. Avståndet mellan 9 **h** och 10 **k** är påfallande stort, vilket beror på att stenytan här är ojäm och svår att rista. Någon runa har ej ristats i mellanrummet. 20 **t** är lätt skadat nedtill och 21 **n** mitt på hst; 24 **s** har formen

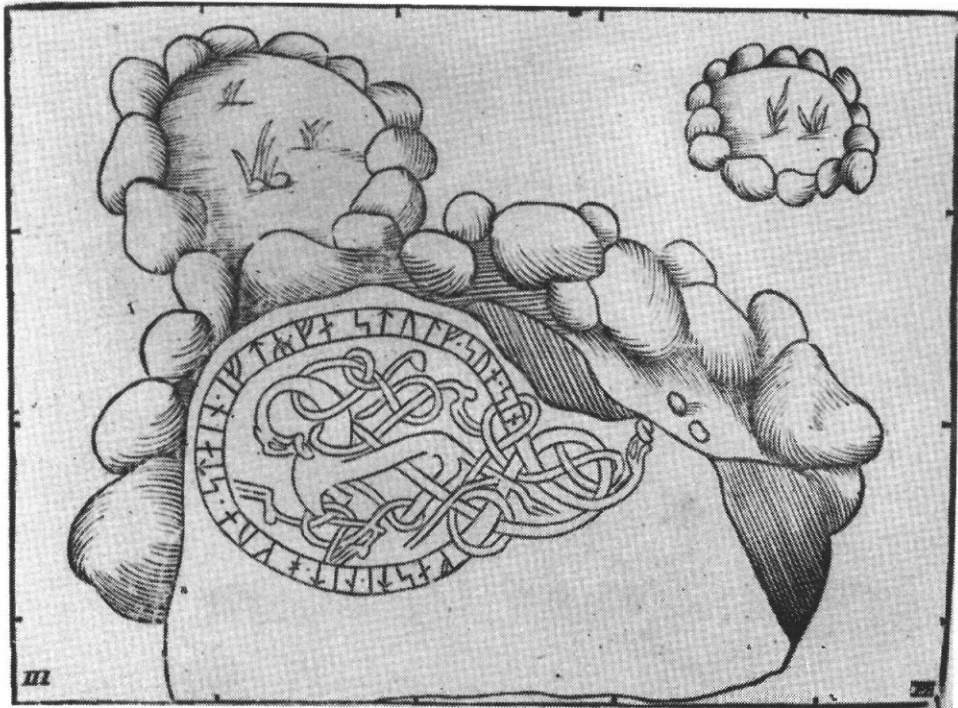

Fig. 248. U 244. Mällösa, Vallentuna sn. Efter B 66.

h; efter 31 **n** finnes ett vågrätt streck, placerat högt i slingan; det gör intryck av att vara hugget och är möjligen sk. — Hadorph och Helgonius: 24 **s** har »vanlig» form. — Dybeck: »Den märklige ristningen, i *Bautil* oriktig, är här fullständigt återgifven efter aftryck.» Denna kritik av Hadorph och Helgonius är oberättigad. Skillnaden mellan träsnittet och Dybecks bild inskränker sig f. ö. till ett sk och några detaljer i den ingalunda lättutredda ornamentiken. 24 **s** har »vanlig» form; sk saknas efter 31 **n**. — Brate: Mellan 9 **h** och 10 **k** läses ett **a**: »Uti **hakua** står det första **a** på ett mycket gro-pigt ställe, varför det är mycket osä-kert, om det finnes; staven är knappt märkbar men ett kort kännestreck

tyckes kunna varsnas. Då den nästan likalydande inskriften vid Sursta, Vallentuna sn, har **hkua**, bör ordet kanske också här så läsas.»

Om *Fasti*, se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 99 f. — Även sonens namn *Fastulfr* är vanligt i runinskrifter, se a. a. s. 150. De båda namnen ge exempel på variation. Anmärkningsvärt är, att faderns namn *Fasti* är kortnamn till *Fastulfr*, se U 170, 171.

Som redan Brate påpekat, möta oss samma personer i den likartade inskriften på Sursta-hällen, U 251. Avståndet från Stora Mällösa till Sursta är endast drygt 2 km. De båda ristningarna äro troligen utförda av samme ristare, se U 251.

245. Mällösa, Vallentuna sn.

Litteratur: B 69, L 465. J. Bureus, F a 6 s. 172 n:r 50 (Rhezeliu), F a 5 n:r 453, F a 1 s. 100; M. Aschaneus, F b 18 s. 177; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 155 och 168; R. Dybeck, Berättelse för år 1867 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 86.

Avbildningar: Aschaneus, teckning a. a.; osign. teckning (i Peringskiölds Monumenta 3, bl. 155); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 69).

Runstenen låg enligt Aschaneus »Vthi Mälösa Västergårdhs fägård», men blev tydligen genom hans försorg rest: »låg om kull. Nu vprester.» Rhezelius (F a 6): »J Mälösa i fägården»; F a 5: